

Revidiranje računovodskih izkazov v spremenjenih okoliščinah

Povzetek

V prispevku obravnavamo ekonomske okoliščine, v katerih delujejo revizijske družbe v Sloveniji, in predvidene zakonske spremembe, ki bodo veljale iz Direktive 2014/56/EU. V prvem delu smo za obdobje v letih od 2008 do 2015 preučevali finančne kazalnike revizijskih družb in nefinančne kazalnike revizijskega okolja, to je število gospodarskih družb, zavezanih k reviziji računovodskih izkazov, število revizijskih družb, zanimanje za poklic pooblaščen revizor, tržne deleže revizijskih družb, čiste prihodke od podaje revizijskih družb, stroške dela v revizijskih družbah, število zaposlenih in poslovne izide revizijskih družb. V drugem delu smo izvedli raziskavo o stanju na trgu revizijskih storitev z vidika malih revizijskih družb, v tretjem delu pa smo preučevali novo zakonsko ureditev revidiranja, to je, katere rešitve je Ministrstvo za finance izbralo v Zakonu o revidiranju in ocenjevanju vrednosti pri vključitvi zahtev iz Direktive 2014/56/EU o obveznih revizijah za letne in konsolidirane računovodske izkaze. Pri tem smo se omejili na področja, ki bodo najbolj spremenila revizijsko dejavnost, kot so prihodki oziroma financiranje Agencije za javni nadzor nad revidiranjem, sodno varstvo in sankcioniranje kršitev. Poudarek je tudi na primerjavi z rešitvami v Nemčiji.

Uvod

Petindvajsetega aprila 2016 je Ministrstvo za finance objavilo predlog Zakona o revidiranju in ocenjevanju vrednosti³ (v nadaljevanju ZRev-3). V uvodu je zapisalo, da je med letoma 2007 in 2009 veliko bank razkrilo velike izgube bilančnih in zunajbilančnih postavk, zato so se med vlagatelji pojavili dvomi o verodostojnosti in zanesljivosti revidiranih računovodskih izkazov bank, drugih finančnih institucij in javnih družb. Kot sistemsko tveganje je izpostavljena tudi visoka koncentracija trga – dejanske prevlade štirih revizijskih družb in posledično pomanjkanje izbire revizijskih družb in številnih postopkov za izdajo dovoljenj, potrebnih za zagotavljanje čezmejnih obveznih revizij, medtem ko mala in srednje velika revizijska podjetja ne morejo koristiti prednosti in ugodnosti notranjega trga. Cilj nove evropske revizijske ureditve je zato krepitev notranjega trga za obvezne revizije tako, da se omogoči rast malih in srednje velikih podjetij in se spodbuja vstop novih udeležencev. Da bi odpravili te pomanjkljivosti na revizijskem trgu, sta Evropski parlament in Evropski svet 16. 4. 2014 sprejela spremembe Direktive 2014/56/EU o obveznih revizijah za letne in konsolidirane računovodske izkaze (v nadaljevanju Direktiva) in Uredbo 537/2014 o posebnih zahtevah v zvezi z obvezno revizijo subjektov javnega interesa (v nadaljevanju Uredba). Direktiva in Uredba zato vključujeta več predpisanih zahtev⁴, strožja pravila glede revizorjeve neodvisnosti, manj manevrskega prostora pri strukturiranju institucionalne ureditve javnega

nadzora in zahtevo po novih in zadostnih virih za njegovo financiranje. Zaradi novih rešitev, ki jih prinašata Uredba in Direktiva, moramo prilagoditi nacionalno zakonodajo /16/. Kritiki trdijo, da je evropska revizijska reforma "papirnati tiger", ki ne bo zmanjšala prevladujočega položaja štirih največjih revizijskih družb, saj med njimi ni prave konkurence, ampak te pogosto medsebojno celo sodelujejo ali so podizvajalci drug drugemu /7/.

1 Finančni kazalniki revizijskih družb in nefinančni kazalniki revizijskega okolja

1.1 Finančni kazalniki revizijskih družb

Med finančne kazalnike revizijskih družb smo uvrstili čiste prihodke od prodaje, stroške dela, število zaposlenih, stroške dela na zaposlenega in čisti dobiček revizijske družbe. Z njimi želimo prikazati stanje v reviziji v letih 2008–2014.

Tabela 1: Ekonomski položaj skupine revizijskih družb Big 4 v letih 2008–2014

Ekonomski kazalniki	Čisti prihodki od prodaje v EUR	Stroški dela v EUR	Big 4 (KPMG, E & Y, Deloitte in PwC)**		
			Število zaposlenih	Stroški dela/zaposlenega v EUR	Čisti dobiček v EUR
2008	21,030.100	10,573.113	273	38.729	2,641.765
2009	19,616.358	9,530.905	262	36.378	2,850.823
2010	18,512.762	9,477.692	257	36.878	2,298.034
2011	19,516.758	10,020.578	261	38.393	1,799.351
2012	20,118.437	10,212.808	192*	53.192*	2,652.141
2013	24,856.303	9,983.142	190*	52.543*	3,972.725
2014	21,686.723	8,456.864	232	36.452	2,509.559

*Manjka podatek za E & Y za leti 2012 in 2013, ker revizijska družba v letnem poročilu ni razkrila števila zaposlenih.

**Revizijski družbi PwC in E & Y imata poslovno leto od 1. julija 2015 do 30. junija 2016, revizijska družba KPMG pa od 1. oktobra 2015 do 30. septembra 2016, zato do 2. septembra 2016 na Ajpesu še nista objavili računovodskih izkazov za poslovno leto 2014/2015.

Vir podatkov: /18/; lastna raziskava.

Za velike revizijske družbe je slovenski trg stabilen, saj ni zaznati bistvenih nihanj v njegovem obsegu. Podatki odstopajo le za leto 2013, razlog je povečanje obsega revizijskega dela zaradi sanacije bank. Stabilnost trga potrjujejo tudi čisti dobički. Ne glede na stabilnost trga pa se število zaposlenih zmanjšuje, saj je bilo leta 2014 zaposlenih 232, kar je za 15 % manj kot leta 2008.

Tabela 2: Ekonomski položaj majhnih revizijskih družb v letih 2008–2015

Leto	Število revizijskih družb	Čisti prihodki od prodaje v EUR	Stroški dela v EUR	Čisti dobiček v EUR	Število zaposlenih	Povprečno število zaposlenih	Letni stroški dela/zaposlenega v EUR
2008	53	18,135.545	8,150.856	2,102.455	229	4,32	35.593
2009	57	17,770.218	8,495.009	1,824.406	235	4,12	36.149
2010	58	17,529.044	7,882.115	1,700.744	222	3,83	35.505
2011	61	16,820.286	7,709.909	1,403.969	224	3,66	34.419
2012	47	12,360.598	5,469.329	1,849.366	165	3,50	33.147
2013	48	11,434.601	5,232.393	1,769.889	157	3,27	33.327
2014	48	10,675.396	4,995.179	1,692.045	153	3,19	32.648
2015*	59	10,955.570	4,977.474	789.800	154	2,66	32.260

*Revizijska družba BDO revizija, d. o. o., do 2. septembra 2016 na Ajpesu še ni objavila računovodskih izkazov za leto 2015.

Vir podatkov: /18/; lastna raziskava.

Povsem drugače je pri revizijskem trgu za majhne revizijske družbe. Ta se je pomembno zmanjšal, saj so čisti prihodki od prodaje leta 2008 znašali 18 mio EUR, medtem ko so leta 2015 znašali samo še 10,9 mio EUR. Razlog je v zmanjšanju števila gospodarskih družb, zavezanih k reviziji računovodskih izkazov (tabela 4), in sicer za 17 %. Teh je bilo leta 2008 še 1.866, medtem ko jih je bilo leta 2015 le 1.549.

1.2 Nefinančni kazalniki revizijskega okolja

Med nefinančne kazalnike smo uvrstili kazalnik obsega revizijskega trga, kazalnik tržnega deleža revizijskih družb, kazalnik kadrovske zmogljivosti revidiranja, kazalnik interesa za opravljanje revidiranja in kazalnik gibanja cen.

Tabela 3: Pregled tržnega deleža majhnih in revizijskih družb Big 4 v letih 2008–2014

Štiri velike revizijske družbe (Big 4)			Majhne revizijske družbe		
Leto	Prihodki	Delež v %	Prihodki	Delež v %	Skupaj
2008	21,030.100	53,70	18,135.545	46,30	39,165.645
2009	19,616.358	52,47	17,770.218	47,53	37,386.576
2010	18,512.762	51,37	17,529.044	48,63	36,041.806
2011	19,516.758	53,71	16,820.286	46,29	36,337.044
2012	20,118.437	61,95	12,360.598	38,05	32,479.035
2013	24,856.303	68,50	11,434.601	31,50	36,290.904
2014	21,686.723	67,02	10,675.396	32,98	32,362.119

Vir podatkov: /18/; lastna raziskava.

Slovenski revizijski trg se je leta 2014 v primerjavi z letom 2008 zmanjšal za 11,37 %, hkrati pa se je zmanjšal tudi tržni delež majhnih revizijskih družb. Ta je leta 2008 znašal 46,3 %, leta 2014 pa samo še 32,98 %.

Tabela 4: Pregled gospodarskih družb, ki so na Ajpes oddale revidirana letna poročila

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Mikro gospodarske družbe	137	115	125	108	98	113	93
Majhne gospodarske družbe	222	221	204	197	174	153	136
Srednje velike gospodarske družbe	740	751	732	717	713	713	701
Velike gospodarske družbe	767	744	710	688	672	643	619
Skupaj	1.866	1.831	1.771	1.710	1.657	1.622	1.549

Vir podatkov: /18/; lastna raziskava.

Slovenski revizijski trg spada med majhne, če ga primerjamo z nemškim. V letu 2015 je znašal le 32 mio EUR, medtem ko znaša nemški 12,2 milijarde EUR. Samo prvih 14 največjih revizijskih družb je ustvarilo 6.026,7 mio EUR vseh prihodkov, od tega 1.719,4 mio EUR iz revizijske dejavnosti. Nemški revizijski trg se je tudi drugače odzival na krizo v letih 2008–2010, saj na njem ni bilo mogoče zaznati manjšega povpraševanja po davčnih svetovalcih in revizorjih. Po podatkih podjetja za tržne raziskave Lünendonk iz Mindelheima v Frankfurtu na Majni je v letu 2015 v Nemčiji 25 vodilnih revizijskih družb⁵ zaznalo rast prihodkov za 8,2 %, vendar ta ni toliko posledica revizijske dejavnosti, temveč so nanjo veliko bolj vplivali davčno, pravno in poslovno svetovanje /2/. Za leto 2016 računajo povečanje prihodkov za 5 %. Pri tem so upoštevane samo revizijske družbe brez omrežij /5/. Teh v Sloveniji ni, v Nemčiji pa so pomemben revizijski dejavnik. So pa nekatere slovenske revizijske družbe članice teh omrežij. V letu 2015 je deset največjih omrežij⁶ ustvarilo 1,3 milijarde EUR prihodkov in zaposluje 12.152 sodelavcev.

Tabela 5: Pregled tržnega deleža majhnih revizijskih družb, ustanovljenih v različnih obdobjih

Tržni delež	Št. družb	2009	2010	2011	2012	2013	2014
revizijskih družb, ustanovljenih do leta 1998	24	55 %	57 %	58 %	56 %	52 %	55 %
revizijskih družb, ustanovljenih v letih 1999–2004	8	26 %	24 %	21 %	17 %	20 %	17 %
revizijskih družb, ustanovljenih v letih 2005–2010	16	20 %	19 %	20 %	23 %	24 %	22 %
revizijskih družb, ustanovljenih v letih 2011–2013	4	-	-	1 %	4 %	5 %	6 %
revizijskih družb, ustanovljenih od leta 2014	2	-	-	-	-	-	-

Vir podatkov: /18/; lastna raziskava.

Iz tabele 5 je razvidno, da imajo majhne revizijske družbe, ustanovljene do leta 1998, stabilen tržni delež okrog 55 %, manj stabilnega pa imajo tiste, ki so bile ustanovljene kasneje. Majhne revizijske družbe, ustanovljene po letu 2010, imajo majhen tržni delež, ki se letno povečuje le za 1 %, kar pomeni, da težje pridobivajo nove posle.

Tabela 6: Pregled sprememb pri pooblaščenih revizorjih

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Skupaj
Število vpisanih oseb v izobraževanje pooblaščenih revizor	45	0	37	14	13	5	8	2	124
Število oseb, ki je pridobilo naziv pooblaščenih revizor	36	0	29	2	4	1	1	26	99
Število pooblaščenih revizorjev, ki ni podaljšalo dovoljenja za delo (izstop)	12	0	15	11	36	12	12	32	130

Vir podatkov: /19/; lastna raziskava.

Po letu 2010 je opazen upad zanimanja za izobraževanje pooblaščenega revizorja. V obdobju 2008–2015 je 99 oseb pridobilo naziv pooblaščenih revizor in 130 pooblaščenih revizorjev ni podaljšalo dovoljenja za delo. Od leta 2011 ni podaljšalo dovoljenja za delo bistveno več pooblaščenih revizorjev, kot je število oseb, ki je pridobilo naziv pooblaščenih revizor. Iz pregleda in podatkov o številu zaposlenih v revizijskih družbah (tabeli 1 in 2) je razvidno, da se število zaposlenih zmanjšuje.

Nasprotno pa se v Nemčiji od leta 2010 zaposlovanje revizorjev povečuje. Velike revizijske družbe so v zgornji tretjini lestvice najbolj priljubljenih delodajalcev. Na podlagi mednarodne prevlade in visokega ugleda so bile vse štiri revizijske družbe (Big 4) v študiji o najbolj privlačnih delodajalcih v letu 2010 uvrščene med prvih pet. V kategoriji ekonomskih znanosti je od njih bolj priljubljen le Google /11/.

Ob revizijski reformi pa se v stroki pojavljajo pomisleki, da bo zaradi povečanega javnega nadzora revizijski poklic postal manj privlačen /4/.

Tabela 7: Število registriranih revizijskih družb in pooblaščenih revizorjev

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Revizijske družbe z dovoljenjem za opravljanje storitev revidiranja na dan 31. 12.	50	51	52	56	56	56	57	54
Pooblašчени revizorji	206	200	212	211	211	195	198	188
Revizorji	294	304	309	312	317	317	317	317
Ocenjeno število aktivnih pooblaščenih revizorjev*	115	115	120	120	135	120	130	140

*Aktivni pooblašчени revizorji so vsi pooblašчени revizorji, ki so redno ali pogodbeno zaposleni v revizijskih družbah in opravljajo revizije računovodskih izkazov in druge posle dajanja zagotovil ter sorodne storitve. Ker se število aktivnih revizorjev ves čas spreminja, njihovo število ocenjuje Slovenski inštitut za revizijo /20/.

Vir podatkov: /20/; lastna raziskava.

1.3 Cene revizijskih storitev

Že nekaj časa pri revizijskih storitvah traja neizprosna cenovna vojna, razlog je spoznanje naročnikov, da so revizijske družbe odvisne od njih, zato vsako leto razpisujejo naročila za revizijo računovodskih izkazov, revizijske družbe pa se z nizkimi cenami potegujejo za posel. Da se to ne bi dogajalo, je že marca 1994 svet Slovenskega inštituta za revizijo na podlagi 6. člena Zakona o revidiranju opredelil Smernice za oblikovanje cen revizijskih storitev⁷. Te smernice⁸ so v glavnih sestavinah upoštevale avstrijsko revizijsko prakso in se zgledovale po njej. Vrednosti urnih postavk so bile nazadnje spremenjene leta 2003. Tako oblikovane cene revizijskih storitev zagotavljajo materialno varnost izvajalcev revizijskih storitev in omogočajo vzdrževanje in razvijanje visoke strokovne ravni storitev, kar od revizorjev zahtevajo pravila stroke /6/.

Na zahtevo Zveznega urada za varstvo konkurence Avstrije so bile julija 2007 preklicane smernice za oblikovanje cen za poklice gospodarskih skrbnikov – davčni svetovalci in revizorji, saj so v nasprotju z zakonom o kartelih, ker vsebujejo cene (osnovne postavke z dodatki), ki se lahko zaračunajo naročnikom storitev, kar je v nasprotju z avstrijskim in evropskim pravom o varovanju konkurence, in omejujejo cenovno konkurenco⁹.

Čokelc in Štager (2016) /1/ sta v raziskavi ugotovila, da velike revizijske družbe skupine Big 4 statistično pomembno pogosteje zaračunavajo normativno priporočene cene revizijskih storitev, kot jih zaračunavajo majhne revizijske družbe. Revizijske cene skupine Big 4 torej potrjujejo, da so normativne cene, oblikovane po smernicah, pravilno in primerno določene. Pri majhnih revizijskih družbah je ugotovljeno veliko odstopanje od normativnih in tudi od

povprečnih cen revizijske skupine Big 4. Pri majhnih naročnikih se indeks doseganja normativnih cen giblje od 33,86 do 94,62 %. Hkrati je ugotovljeno, da se cene dodatno znižujejo pri zamenjavi revizijske družbe. Majhni naročniki, ki v letu 2014 niso zamenjali revizijske družbe, so imeli povprečno višjo ceno (5.933,37 EUR) kot naročniki, ki so jo zamenjali (4.190,29 EUR). Srednje veliki naročniki, ki niso zamenjali revizijske družbe, so dosegli povprečno nižjo ceno (7.943,34 EUR) kot naročniki, ki so jo zamenjali (8.265,07 EUR). Tudi veliki naročniki, ki niso zamenjali revizijske družbe, so v povprečju dosegli nižjo ceno (18.473,09 EUR) kot naročniki, ki so jo zamenjali (20.759,28 EUR).

2 Rezultati empirične raziskave o stanju na revizijskem trgu z vidika majhnih revizijskih družb v Sloveniji

Na osnovi raziskave, izvedene v juliju in avgustu 2016, v katero je bilo zajeto 36 majhnih revizijskih družb od 50, lahko povzamemo naslednje ugotovitve o stanju v majhnih revizijskih družbah:

- da so majhne revizijske družbe v Sloveniji v evropskem merilu res majhne, nam poleg primerjave kazalnika čistih prihodkov iz prodaje revizijskih storitev, pove tudi kazalnik kadrovske zmogljivosti (tabeli 2 in 3);
- 83,78 % revizijskih družb je odgovorilo, da se majhne revizijske družbe ne srečujejo z veliko fluktuacijo revizorjev; če že pride do nje, je to 16,22 % pooblaščenih revizorjev in 43,24 % drugega revizijskega kadra;
- lastnik revizijske družbe je postalo 66,67 % družbenikov kot ustanoviteljev, 25,00 % z nakupom in 2,78 % s prenosom lastništva od staršev;
- v prihodnje bo 25,00 % zdajšnjih lastnikov družb predalo lastništvo ožjemu družinskemu članu kot nasledniku družinskega podjetja, 44,44 % bo svoj delež prodalo, 13,89 % bo izvedlo pripojitev k drugi revizijski družbi, 16,67 % lastnikov družb pa bo izvedlo likvidacijo družbe;
- spremembe v lastniški strukturi se bodo zgodile kmalu, saj ima pet let do upokojitve 30,56 % družbenikov, deset let 16,67 %, petnajst let 13,89 % in dvajset let 16,67 % družbenikov revizijskih družb;
- majhne revizijske družbe predvidevajo, da se bo revizijski trg zmanjšal v obsegu 47,22 %, povečal v obsegu 13,89 %, na nerevizijski trg pa se jih bo preusmerilo 33,33 %;

- 79,41 % majhnih revizijskih družb meni, da se bo število majhnih revizijskih družb občutno zmanjšalo, 75 % jih meni, da se bodo nekatere združile, da se bodo pripojile Big 4, jih meni 16 % , da bodo pogodbeno sodelovale, pa 89,66 %;
- da velike revizijske družbe Big 4 ogrožajo majhne revizijske družbe, meni 80,00 % majhnih revizijskih družb in le 11,43 %, da jih ne ogrožajo;
- kar 94,29 % majhnih revizijskih družb meni, da so cene revizijskih družb problem; enako ugotovitev sta Čokelc in Štager (2016) ugotovila in z raziskavo potrdila že v predhodni raziskavi, in sicer da je v Sloveniji problem nizkih cen ugotovljen samo pri majhnih revizijskih družbah; na zmanjšanje cen najbolj vpliva zmanjšan obseg dela v 67,65 %, večja konkurenca (več pooblaščenih revizorjev in revizijskih družb) v 70,59 % in nelojalna konkurenca v 71,43 %;
- 88,57 % majhnih revizijskih družb meni, da bo ZRev-3 pomembno vplival na revizijsko stroko, da ne bo, pa le 5,71 %;
- obveza, da je pooblaščen revizor zaposlen v revizijski družbi za polni delovni čas, ne predstavlja problema za 62,86 % majhnih revizijskih družb, je pa problem za 34,29 % majhnih revizijskih družb; te bodo problem reševale tako, da se bodo v 52,94 % pogodbeno povezale, v 23,53 % napotile zaposlene na izobraževanje za pridobitev licence, le 14,71 % pa jih bo zmanjšalo obseg dela;
- strah pred novimi globami veje med 94,12 % majhnimi revizijskimi družbami, ob tem v 88,24 % menijo, da ni zagotovljena primerna pravna varnost revizijskih družb in pooblaščenih revizorjev, ker ni dvostopenjskega organa odločanja; hkrati pa v 88,24 % menijo, da kršitve niso dovolj natančno in nedvoumno zapisane;
- glede višine nadomestila za nadzor nad revidiranjem se 70,59 % majhnih revizijskih družb zavzema za vezavo na odstotek od ustvarjenih prihodkov, 14,71 % pa za določitev tarife;
- na dosedanji nadzor nad revidiranjem, ki ga je izvajal Slovenski inštitut za revizijo, nima pripomb 41,18 % majhnih revizijskih družb, za 38,24 % je imel prevelik poudarek na formalnih napakah, dvom o strokovnosti izvajalcev nadzora pa je izkazalo le 8,82 % majhnih revizijskih družb;
- na dosedanji nadzor nad revidiranjem, ki ga je izvajala Agencija za javni nadzor nad revidiranjem, nima pripomb 11,76 % majhnih revizijskih družb, za 41,18 % ima prevelik poudarek na formalnih napakah, dvom o strokovnosti izvajalcev nadzora pa je izkazalo 32,35 % majhnih revizijskih družb;

- 93,55 % majhnih revizijskih družb meni, da naj Slovenski inštitut za revizijo skrbi za izobraževanje revizorjev, 97,06 % jih meni, naj zagotavlja strokovno pomoč majhnim revizijskim družbam (možnih je bilo več odgovorov), da naj izvaja nadzor nad kakovostjo revidiranja, pa meni le 48,39 % majhnih revizijskih družb; ob tem je le 14,71 % majhnih revizijskih družb pripravljeno zagotoviti dodatna sredstva za delo Slovenskega inštituta za revizijo, 70,59 % pa jih meni, naj se dosedanja sredstva za nadzor delijo med Inštitutom in Agencijo;
- 100 % majhnih revizijskih družb meni, da kot primer dobre prakse Agencija lahko zaščiti majhne revizijske družbe tako, da objavlja osnutke pravnih aktov (poročil, pogodb, mnenj in drugega); 94,12 % jih meni, da mesečno opozarja na zaznane nepravilnosti oziroma pomanjkljivosti (pri poročanju in nadzoru), da bi se te zmanjšale, in 97,06 % jih meni, da seznanja revizijske družbe o dobri revizijski praksi (možnih je bilo več odgovorov);
- 94,12 % majhnih revizijskih družb meni, da bo na revizijske razmere najbolj vplivala revizijska reforma (ZRev-3), 47,06 % jih meni, da splošne gospodarske razmere v Sloveniji, le 23,53 % pa je prepričanih, da evropska zakonodaja;
- kot najpomembnejše dejavnike, ki bodo v prihodnosti vplivali na revizijsko stroko, so majhne revizijske družbe razvrstile takole: (ne)zagotovljena pravna varnost pooblaščenih revizorjev 87,50 %; višina globe za prekrške 65,63 %; cene revizijskih storitev 50 %; možnost pridobivanja posla 50 %; povečana višina nadomestila za nadzor 37,50 % in zahteva po redno zaposlenem pooblaščenem revizorju za polni delovni čas le 31,25 %;
- na vprašanje, kako majhne revizijske družbe ocenjujejo stanje v revizijski stroki (ob tem pomeni vrednost 1 na lestvici najmanjšo vrednost, vrednost 10 pa največjo), se je za oceno 2 odločilo 14,71 %; za oceno 3 35,29 %; za oceno 4 5,88 %; za oceno 5 8,82 %; za oceno 6 17,65 %; za oceno 7 14,71 %; za oceno 8 2,94 %; za ocene 1, 9 in 10 pa se ni odločil noben od anketirancev.

3 Nova zakonska ureditev za revidiranje računovodskih izkazov

Države članice EU morajo v letu 2016 v svojo zakonodajo vključiti Direktivo 2014/56/EU o obveznih revizijah za letne in konsolidirane računovodske izkaze, saj jih k temu zavezuje tudi Uredba (EU) 537/201 o posebnih zahtevah v zvezi z obvezno revizijo subjektov javnega interesa. Subjekti javnega interesa so subjekti, ki lahko trgujejo z vrednostnimi papirji na reguliranem trgu, kreditne institucije in zavarovalnice. Uredba je zavezujoča in se neposredno

uporablja, zato pretvorba uredbe v nacionalne predpise ni le nepotrebna, ampak je načeloma celo prepovedana. Predlog ZRev-3 /14/ temelji na dveh stebrih. Prvi steber zajema horizontalne ukrepe, ki veljajo za vse pooblaščen revizorje in revizijske družbe, ne glede na to, ali je revidirani subjekt javnega interesa ali ne, drugi steber pa zajema posebne ukrepe, ki so strožji in veljajo le za obvezno revizijo subjektov javnega interesa. Iz zdajšnjega predloga zakona izhaja, da je zavezujoč tako za majhne kot velike revizijske družbe, čeprav subjekte javnega interesa pretežno revidirajo revizijske družbe Big 4.

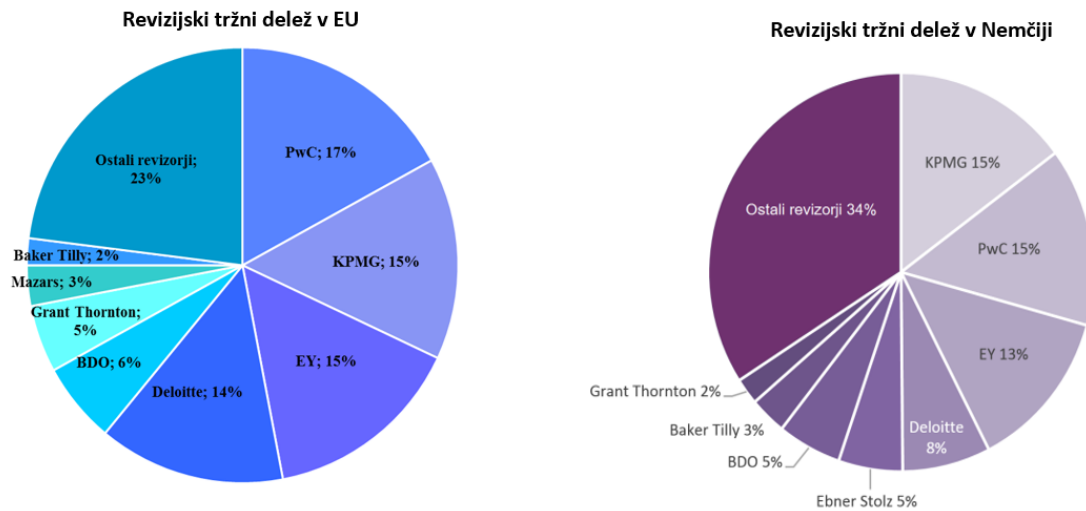
Tabela 8: Pregled tržnega deleža pri revidiranju subjektov javnega interesa v RS

Tržni delež (leto 2014)	Štiri velike revizijske družbe (Big 4)	Majhne revizijske družbe	Skupaj
Zavarovalnice	91,7 %	8,3 %	12
Banke	100,0 %	0,0 %	14
Gospodarske družbe, katerih vrednostni papirji kotirajo na reguliranem trgu	61,4 %	38,6 %	44
Skupaj	74,3 %	25,7 %	70

Vir podatkov: /15, 16, 17/; lastna raziskava.

Iz tabele 8 lahko povzamemo, da revizijske družbe skupine Big 4 v celoti revidirajo banke, v obsegu 91,7 % zavarovalnice, družbe, katerih vrednostni papirji kotirajo na reguliranem trgu, pa v 61,4 %. Podobno velja za tržne deleže v EU, vendar je osem revizijskih družb opredeljenih kot velikih, kot je razvidno iz slike 1 (PwC, KPMG, EY, Deloitte, BDO, Grand Thornton, Mazars in Baker Tilly).

Slika 1: Tržni deleži revizijskih družb, ki revidirajo subjekte javnega interesa v EU in Nemčiji

Vir: /3/.

Če primerjamo delež subjektov javnega interesa, ki ga revidirajo velike revizijske družbe v Nemčiji in EU, ob dejstvu, da so te družbe pogosteje predmet nadzora Agencije (vsaj vsake tri leta, druge pa vsaj vsakih šest let – sedmi odstavek 47. člena ZRev-3) /14/, in z nadaljevanjem prodaje državnega premoženja, lahko pričakujemo, da se bo v naslednjih letih delež še povečal.

a) Revizijsko poročilo

Nova pravila bodo **povečala informacijsko vrednost revizijskega poročila**, ki je ključno orodje z vidika investitorja. Uvaja se zahteva, da pooblaščen revizorji, ki opravljajo revizije subjekta javnega interesa, dodatno poročajo o ključnih področjih tveganja za napačne materialne navedbe v letnih ali konsolidiranih računovodskih izkazih. Poleg tega bodo morali revizorji pojasniti, v kakšnem obsegu je bila obvezna revizija zmožna odkrivati nepravilnosti, vključno z goljufijami. V revizijskem poročilu bo treba izjaviti, da prepovedane nerevizijske storitve niso bile opravljene in da so bili zakoniti revizorji ali revizijska podjetja pri izvajanju revizije revidiranega subjekta neodvisni. Prav tako bo treba navesti vse storitve, ki jih je zakoniti revizor ali revizijsko podjetje poleg obvezne revizije opravilo za revidirani subjekt in njegova odvisna podjetja in niso bile navedene v upravljavskem poročilu ali računovodskih izkazih (9–11. člen ZRev-3) /14/.

b) Pooblašчени revizor in revizijska komisija

Pooblašчени revizorji ali revizijske družbe bodo morale revizijski komisiji predložiti še dodatno, podrobnejše poročilo, ki bo vsebovalo več podrobnosti o reviziji. Dodatno poročilo revizijski komisiji, ki bo pripravljeno le med revizijo subjektov javnega interesa, naj bi s pomočjo izboljšane komunikacije med pooblaščenim revizorjem ali revizijsko družbo na eni strani in revizijsko komisijo podjetja na drugi še dodatno povečalo kakovost revizorskega dela in preprečilo morebitne vrzeli. Dodatno poročilo bo zajelo npr. uporabljeno metodologijo, morebitne pomembne pomanjkljivosti, ugotovljene v notranjem nadzornem sistemu, in uporabljene metode vrednotenja. Načeloma dodatno poročilo ni javno, vendar ga mora revizijska družba na zahtevo pristojnega nadzornega organa razkriti. Pristojni organ lahko od revizijske družbe zahteva tudi dodatno pojasnilo v zvezi z revizijskim pregledom. Obvezna revizija računovodskih izkazov ne vključuje zagotovila o prihodnji sposobnosti preživetja revidiranega subjekta ali učinkovitosti ali uspešnosti vodenja poslovanja subjekta s strani poslovodnega ali upravnega organa (9. člen ZRev-3) /14/.

c) Razrešitev zakonitega revizorja družbe ali revizijskega podjetja

Zakon ponuja možnost, da 5 % delničarjev in drugih organov revidiranih subjektov na podlagi utemeljenih razlogov pri pristojnem sodišču sproži ukrepe za odslovitev zakonitega revizorja družbe ali revizijskega podjetja, kar bo delničarjem zagotovilo neposredno orodje za reševanje morebitnih pomislekov glede kakovosti obvezne revizije (6. člen ZRev-3) /14/.

d) Obvezna rotacija revizorjev subjektov javnega interesa

Subjekti javnega interesa morajo zamenjati svoje pooblaščene revizorje ali revizijske družbe vsaj vsakih 10 let, medtem ko pooblašчени revizorji in revizijske družbe, ki ne revidirajo subjektov javnega interesa, nimajo omejitev glede številčnosti zaporednih revizij. Po sedanji ureditvi pooblašчени revizor ne sme opravljati nalog revidiranja pri posamezni pravni osebi, če je kot ključni revizijski partner opravljal revizijo računovodskih izkazov pri pravni osebi neprekinjeno sedem let po datumu prvega imenovanja in po opravljeni zadnji reviziji še nista pretekli dve leti, za kateri je opravil revizijo računovodskih izkazov drug ključni revizijski partner (45. člen ZRev-2) /13/.

e) Krepitev pristojnosti Agencije za javni nadzor nad revidiranjem

Direktiva je s spremembo 3. člena odpravila možnost, da strokovno združenje (Slovenski inštitut za revizijo) deluje kot nacionalni nadzorni organ, ampak mora vsaka država imenovati en sam pristojni organ, ki bo nosil končno odgovornost za javni nadzor revizijskega sistema. Uredba izrecno določa, da preglede zagotavljanja kakovosti revizijskih družb in pooblaščenih revizorjev subjektov javnega interesa v celoti opravlja javni nadzornik, v Sloveniji je to Agencija za javni nadzor nad revidiranjem. Njene naloge so javni nadzor, nadzor nad podelitvijo dovoljenj in registracijo zakonitih revizorjev in revizijskih podjetij, nadzor nad sprejetjem standardov o poklicni etiki ter o notranjem obvladovanju kakovosti revizorskih podjetij in revizij, nadzor nad nadaljnjim strokovnim usposabljanjem in sistemom za celovito zagotavljanje kakovosti kakor tudi nad preiskovalnimi in administrativnimi disciplinskimi sistemi.

f) Sankcioniranje prekrškov

Agencija je prekrškovni organ, ki odloča o prekrških in izreka globe (164. člen ZRev-3) /14/. V predlogu zakona so predvidene bistveno višje globe, kot so zdaj¹⁰. Po raziskavi, ki sta jo opravila avtorja, so direktorji majhnih revizijskih družb potrdili, da globe v tej višini lahko celo ogrozijo obstoj majhnih revizijskih družb, saj te za hujše kršitve presegajo letne prihodke veliko majhnih revizijskih družb. Agencija lahko izreče globe¹¹ (195–199. člen ZRev-3) /14/:

- za revizijske družbe od 2.500 do 25.000 EUR za lažje kršitve in od 25.000 do 250.000 EUR za hujše kršitve;
- odgovorni osebi revizijske družbe od 2.500 do 10.000 EUR za hujše kršitve in od 2.500 do 5.000 EUR za lažje kršitve;
- pooblaščenemu revizorju od 2.500 do 10.000 EUR.

Zaključek

Slovenski revizijski trg je majhen in odvisen od gibanj v gospodarstvu. Zaradi zmanjšanja števila zavezancev za revizijo računovodskih izkazov, to najbolj občutijo majhne revizijske družbe. Zardi krčenja revizijskega trga se med njimi bje neizprosna cenovna vojna. Nasprotno pa velike revizijske družbe vsa leta ohranjajo približno isto višino čistih prihodkov, zato se njihov tržni delež povečuje.

Med majhnimi revizijskimi družbami veje strah pred novimi globami, ob tem menijo, da ni zagotovljena primerna pravna varnost revizijskih družb in pooblaščenih revizorjev, ker ni dvostopenjskega organa odločanja v primeru ugotovljenih nepravilnosti.

Kot najpomembnejše dejavnike, ki bodo v prihodnosti vplivali na revizijsko stroko, majhne revizijske družbe omenjajo (ne)zagotovljeno pravno varnost pooblaščenih revizorjev, višino globe za prekrške, cene revizijskih storitev, možnost pridobivanja posla in povečano višino nadomestila za nadzor.

Opombe

¹ Stanko Čokelc, Revidicom, revizijska družba, d. o. o., Grizoldova ulica 5, 2000 Maribor, Slovenija, revidicom@siol.net.

² Vesna Štager, univ. dipl. ekon., mag. manag., Goriška ulica 10, 3000 Celje, vodja finančno-računovodskega sektorja, Zlatarna Celje d. d. Doktorand računovodstva in revizije na Ekonomsko-poslovni fakulteti, Univerza v Mariboru, vesna.stager@student.um.si.

³ Prvi zakon o revidiranju ZRev /11/ je bil sprejet leta 1993 in je zagotovil pravno podlago za izvajanje revidiranja v Republiki Sloveniji, sledila je sprememba ZRev-1 /12/, leta 2001 (UL RS, 11/01), ki je bila nujna zaradi zagotovitve uresničitve dveh temeljnih načel revidiranja, uveljavljenih z Osmo smernico EU (84/253/EGS), in sicer načela neodvisnosti revidiranja in načela nadzora; sledila je še sprememba ZRev-2 /13/ leta 2008 zaradi uskladitve z Direktivo 2006/43/ES (UL RS, 65/08).

⁴ **Ukrepi, ki veljajo za vse subjekte, so** uvedba strožjih zahtev glede neodvisnosti, zlasti z izboljšanjem organizacijskih zahtev zakonitih revizorjev in revizijskih podjetij; bolj informativno revizijsko poročilo, ki naj bi vlagateljem zagotavljalo ustrezne informacije o revidirani družbi, ki bo presehalo standardizirano mnenje o računovodskih izkazih; okrepitev pristojnosti in pooblastil Agencije za javni nadzor nad revidiranjem, ki je odgovorna za javni nadzor nad revizijsko stroko; prenova režima sankcioniranja, ki bo harmoniziral vrste in naslovnike sankcij, kot tudi na primer merila, ki jih agencija upošteva pri izvajanju sankcij, in prenos pristojnosti za sprejemanje mednarodnih standardov revidiranja na ravni EU na revizijsko komisijo. **Posebni ukrepi, ki veljajo samo za subjekte javnega interesa, so** uvedba obvezne rotacije revizorjev in revizijskih podjetij vsakih 10 let; določitev seznama prepovedanih nerevizijskih storitev, ki jih revizor ali revizijsko podjetje ne more nuditi revidiranemu subjektu; uvedba omejitve pristojbin za nerevizijske storitve; okrepitev vloge in pristojnosti revizijske komisije s krepitvijo njene sestave in podelitvijo pomembne neposredne vloge pri imenovanju revizorja ali revizijskega podjetja kot tudi pri spremljanju revizije; okrepitev zahtev v zvezi z revizijskim poročilom in uvedba dodatnega, podrobnejšega poročila revizijske komisije, ki vsebuje celovito informacijo o izvedbi revizije; vzpostavitev dialoga med revizorjem ali revizijskim podjetjem kot subjekta javnega interesa na eni strani in nadzornika javnega interesa na drugi strani.

⁵ Merila za uvrstitev na seznam največjih 25 revizijskih družb so več kot 60 % prihodkov, ustvarjenih z revizijo, davčnim (brez davčnih napovedi in knjigovodstva), korporacijskim finančnim in/ali pravnim svetovanjem, od tega mora najmanj 15 % prispevati revizija (brez revizijskega svetovanja); zajete so samo samostojno organizirane revizijske družbe (brez družb iz omrežij ali zavezništev).

⁶ Deset največjih revizijskih omrežij v Nemčiji: PwC AG, Frankfurt am Main z 479,2 mio EUR prihodki; Ernst & Young GmbH Stuttgart z 392,1 mio EUR prihodki; KPMG AG Berlin z 438,5 mio EUR prihodki; Deloitte - Gruppe, München z 171,1 mio EUR prihodki; BDO AG, Hamburg z 70,8 mio EUR prihodki; Ebner Stolz Gruppe Stuttgart z 35,3 mio EUR prihodki; Warth & Klein Grant Thornton Gruppe Düsseldorf z 27,6 mio EUR prihodki; Roever Broenner Susat Mazars GmbH & Co. KG Hamburg z 32,6 mio EUR prihodki; Rödl & Partner GbR Nürnberg 34,2 mio EUR prihodki; Baker Tilly Roelfs Gruppe, Düsseldorf z 20,1 mio EUR prihodki /2, 21–34/.

Deset največjih (majhnih) revizijskih družb v Sloveniji (po ustvarjenih prihodkih v letu 2015): Audit & Co., d. o. o., 613.866 EUR; PKF, d. o. o., 534.134 EUR; ABC revizija, d. o. o., 469.762 EUR; Dinamic, d. o. o., 439.287 EUR; Valuta, d. o. o., 429.420 EUR; Vobiscum, d. o. o., 415.032 EUR; UHY, d. o. o., 359.184 EUR; BM Veritas revizija, d. o. o., 356.353 EUR; Plus revizija, d. o. o., 347.689 EUR i in Auditor, d. o. o., 347.557 EUR in Revidicom, d. o. o., 338.652 EUR /35/.

⁷ Cene najdete na spletni strani Inštituta http://www.si-revizija.si/revizorji/smernice_cen.php. Na podlagi 6. člena Zakona o revidiranju (UL RS, št. 32/93 in 65/93) in 8. člena Statuta Slovenskega inštituta za revizijo je svet Inštituta 7. marca 1994 sprejel smernice za oblikovanje cen revizijskih storitev. Objavljene so bile v Revizorju 1/94.

⁸ Celotno besedilo smernic je objavljeno na spletni strani Inštituta na naslovu http://www.si-revizija.si/sites/default/files/rev-smernice_cen-revizorji.pdf, medtem ko so "ažurirane" cene na dan 31. 12. 2003 objavljene na naslovu <http://www.si-revizija.si/sekcijarevizorjev/smernice-cen-storitev>.

⁹ Po večmesečnih pogajanjih je julija 2007 med Zveznim uradom za varstvo konkurence (nem. *Bundeswettbewerbsbehörde*) in Zveznim kartelnim tožilcem (nem. *Bundeskartellanwalt*) Zbornica gospodarskih skrbnikov – davčni svetovalci in revizorji (nem. *Kammer der Wirtschaftstreuhandler*) preklicala smernice za oblikovanje cen /9/.

¹⁰ ZRev-2 je ločil le lažje in težje kršitve revizijske družbe. Po 162. členu se težje kršitve revizijske družbe oglobijo od 4.200 do 21.000 EUR, po 163. členu pa se lažje kršitve revizijske družbe oglobijo od 2.100 do 12.600 EUR. Kršitve pooblaščenega revizorja se kaznujejo v skladu s 164. členom v razponu od 2.100 do 6.300 EUR /13/.

¹¹ V Nemčiji izreka Urad za nadzor revizorjev računovodskih izkazov globe za revizijske družbe do 25.000 EUR za kršitve iz nadzora kakovosti (3. odstavek 57.e člena Abschlussprüfungsreformgesetz (AReG), slov. Zakona o reformi revidiranja letnih računovodskih izkazov) /36/ in do 500.000 EUR za kršitve poklicne dolžnosti (68. člen Wirtschaftsprüferordnung (WPO), slov. Zakona o gospodarskih revizorjih) /37/; za odgovorne osebe revizijske družbe do 25.000 EUR za kršitve iz nadzora kakovosti (3. odstavek 57.e člena AReG) in do 500.000 EUR za kršitve poklicne dolžnosti (68. člen WPO); za pooblaščenega revizorja od 1.000 EUR za kršitve iz nesodelovanja (1. odstavek 62.a člena AReG) in do 25.000 EUR za kršitve iz nadzora kakovosti (3. odstavek 57.e člena AReG) /8/.

Literatura

1. Čokelc, S. in Štager, V. (2016). Cene revizijskih storitev. *Sirius*, (2), 40–77.
2. Der Arbeitsmarkt & potenzielle Arbeitgeber. Najdeno 11. julija 2016 na spletnem naslovu <http://www.beruf-wirtschaftspruefer.de/arbeitsmarkt-arbeitgeber/>.
3. EU Auditor Market Share. (2016). Najdeno 11. julija 2016 na spletnem naslovu <http://www.auditanalytics.com/blog/eu-auditor-market-share-2016/>.
4. FRC – Financial Reporting Council. (2016). Developments in Audit 2015/16, July 2016. Najdeno 19. julija 2016 na spletnem naslovu <https://www.frc.org.uk/Our-Work/Publications/FRC-Board/Developments-in-Audit-2015-16-Full-report.pdf>.
5. Mandanten müssen sich auf Prüferwechsel einstellen – Wer profitiert? Najdeno 11. julija 2016 na spletnem naslovu <http://luenendonk.de/pressefeed/wirtschaftspruefung-mandanten-muessen-sich-auf-prueferwechsel-einstellen-wer-profitiert>.
6. Perner, V. (2015). Dumping ogroža kakovost revizije (1). *Denar, revija o davkih*, 454, str. 19.
7. Pop, V. (2014). EU audit reform reduced to 'paper tiger'. Najdeno 18. julija 2016 na spletnem naslovu <https://euobserver.com/economic/122815>.
8. Štager, V. (2016). Prihodki nadzorne institucije in sankcioniranje kršitev v revizijski stroki v Nemčiji, Avstriji in Sloveniji. Urednik revije *Sirius* je avtorici potrdil, da bo članek objavljen v številki (5).
9. Widerruf Honorargrundsätze für Wirtschaftstreuhandberufe. Najdeno 11. avgusta 2016 na spletnem naslovu <http://www.bwb.gv.at/Aktuell/Archiv2007/Seiten/WiderrufHonorargrunds%C3%A4tze%C3%BCrWirtschaftstreuhandberufe.aspx>.
10. World's Most Attractive Employers – Business student 2012. Najdeno 12. julija 2016 na spletnem naslovu: <http://universumglobal.com/rankings/world/student/2012/business/>.
11. Zakon o revidiranju – ZRev. UL RS, št. 32/93, 65/93 in 11/01.
12. Zakon o revidiranju – ZRev-1. UL RS, št. 11/01, 118/05 in 65/08.
13. Zakon o revidiranju – ZRev-2. UL RS, št. 65/08 in 63/13.
14. ZRev-3 (23. 8. 2016). Predlog Zakona o revidiranju in ocenjevanju vrednosti (EVA: 2016-1611-0002). Dosegljivo na http://www.mf.gov.si/fileadmin/mf.gov.si/pageuploads/Finan%C4%8Dni_sistem/2016-04-26_predlog_javna_obravnavna.pdf.
15. Alta. (2016). Tečajnica Ljubljanske borze 12. 8. 2016. Dosegljivo na https://www.alta.si/tečajnica_ljubljanske_borze.
16. BSI – Banka Slovenije. (2016). Banke v Sloveniji. Dosegljivo na <https://www.bsi.si/nadzor-bank.asp?MapaId=521>.
17. ZAVPRO. (2016). Seznam zavarovalnic v Republiki Sloveniji. Dosegljivo na http://www.zavpro-zavarovanje.si/seznam_zavarovalnic_v_sloveniji.html.
18. AJ PES – Agencija RS za javno pravne evidence. (2016). Statistični podatki na podlagi naročila avtorjev tega članka.
19. SIR – Slovenski inštitut za revizijo. (2016). Podatki na podlagi naročila avtorjev tega članka.

20. SIR – Slovenski inštitut za revizijo. (2016). Poročilo o delu Slovenskega inštituta za revizijo (2008–2015).
21. PwC – PriceWaterhouseCoopers. (2016). Transparenzbericht 2016. Dosegljivo na <http://www.pwc.de/de/berichte/transparenzbericht-2016.html>.
22. EY – Ernst & Young. (2016). Transparenzbericht 2016. Dosegljivo na <http://www.ey.com/DE/de/About-us/EY-Transparenzbericht>.
23. KPMG. (2016) Transparenzbericht 2016. Dosegljivo na <https://home.kpmg.com/de/de/home/themen/2016/03/kpmg-deutschland-transparenzbericht-2016.html>.
24. Deloitte. (2016). Reports. Dosegljivo na <http://www2.deloitte.com/de/de/pages/about-deloitte/articles/publikationen.html>.
25. BDO. (2016). Transparenzbericht 2016. Dosegljivo na <https://www.bdo.de/de-de/einblicke/weitere-veroeffentlichungen/bdo/transparenzbericht-2016>.
26. Ebnerstolz. (2016). Transparenzbericht. Dosegljivo na <http://www.ebnerstolz.de/de/transparenzbericht-37109.html>.
27. Warth & Klein Grant Thornton A. (2016). Transparenzbericht 2016. Dosegljivo na <http://www.wkgt.com/publikationen/transparenzbericht/>.
28. RBS – Röver Broenner Susat Mazars. (2016). Transparenzbericht 2016. Dosegljivo na <http://www.rbs-partner.de/unternehmen/ueber-uns.html>.
29. Rödl & Partner. (2016). Transparenzbericht 2016. Dosegljivo na <http://www.roedl.de/unternehmen/transparenzbericht/>.
30. Baker Tilly Roelfs. (2016). Transparenzbericht 2016. Dosegljivo na <http://www.bakertilly.de/wirtschaftspruefung/>.
31. RSM. (2016). Transparenzbericht 2016. Dosegljivo na <https://www.rsm-verhuelsdonk.de/interne-seiten/transparenzbericht.html>.
32. MHL – Möhrle Happ Luther. Transparenzbericht 2016. Dosegljivo na <https://www.mhl.de/ueber-uns/#transparency-reports>.
33. PKF – Wirtschaftsprüfung & Beratung. Transparenzbericht 2016. Dosegljivo na <https://www.pkf.de/Ueber-uns/Transparenzbericht-/Transparenzbericht-139>.
34. DHPG. Transparenzbericht 2016. Dosegljivo na http://www.dhpg.de/cms/front_content.php?idcat=8.
35. AJPEŠ – Agencija RS za javno pravne evidence. (2016). Oddani računovodski izkazi posamičnih revizijskih družb za leto 2015.
36. AReG – Gesetzentwurf der Bundesregierung. Entwurf eines Gesetzes zur Umsetzung der prüfungsbezogenen Regelungen der Richtlinie 2014/56/EU sowie zur Ausführung der entsprechenden Vorgaben der Verordnung (EU) Nr. 537/2014 im Hinblick auf die Abschlussprüfung bei Unternehmen von öffentlichem Interesse (Abschlussprüfungsreformgesetz – AReG). (10. 5. 2016) Dosegljivo na: http://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav?startbk=Bundesanzeiger_BGBI&start=/*%255B@attr_id=%2527bgbl116s1142.pdf%2527%255D#_bgbl_%2F%2F%*5B%40attr_id%3D%27bgbl116s1142.pdf%27%5D_1470660705457.
37. WPO – Gesetz über eine Berufsordnung der Wirtschaftsprüfer (Wirtschaftsprüferordnung). (10. 5. 2016). Dosegljivo na <https://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/wipro/gesamt.pdf>.